

sanctum facere. Sanctum autem facere contingit dupliciter: vel ex non sancto, vel ex sancto. Ex non sancto dupliciter: vel privative, idest quod primum fuerit natum habere sanctitatem non habens, et sic sanctificari non convenit Christo; vel negative, et sic convenit Christo ex non sancto fieri sanctum secundum humanam naturam, quae prius quam esset, sancta non erat; et hoc sufficit ad rationem missionis. Ex sancto autem fieri sanctum, est dupliciter: vel ex minus sancto facere magis sanctum, et in tali sanctificatione adhuc salvatur ratio missionis, sed talis sanctificatio vel missio Christo non competit; vel secundum continuationem sanctitatis, ut sit sanctificari, in sanctitate continuari. Sed hoc proprie non dicitur. Unde haec sanctificatio non sufficit ad rationem missionis, quia non ponitur aliqua innovatio; quamvis talis sanctificatio Christo conveniat, ut ipse dicit Joan. 17, 19: *Ego pro eis sanctifico meipsum.*

Ad tertium, secundum aliam opinionem, potest dici, quod non omnis datio est missio, sed illa quae fit alicui praesistenti; quamvis hoc non multum habeat rationis.

Ad quartum patet responsio per praedicta, in corp. art.

ARTICULUS II.

Utrum missio invisibilis fuerit plenior post incarnationem quam ante.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod missio invisibilis non plenior fuerit post incarnationem quam ante. Missio enim fit per quamdam irradiationem divinae bonitatis in donis gratiae gratum facientis. Sed sol corporalis, cui bonitatem divinam Dionysius assimilat (4 cap. de divin. Nom.), semper aequaliter irradiat. Ergo videtur quod missio omni tempore aequaliter fiat.

2. Praeterea, Augustinus (lib. de bono Conjugali, cap. 21) dicit, quod caelibatus Joannis non praefertur conjugio Abrahae, et ita videtur quod sancti novi Testamenti non sint majoris meriti quam sancti veteris Testamenti. Sed plenitudo missionis attenditur secundum copiam gratiae, quae est principium merendi. Ergo videtur quod non plenius sit facta post incarnationem quam ante. Hoc etiam videtur, quod sancti veteris Testamenti proponuntur nobis in exemplum perfectae virtutis, sicut patet ad Hebr. 11, ut Job proponitur in exemplum patientiae, Abraham in exemplum fidei; et sic de aliis.

Contra, Augustinus (4 de Trin., cap. 20, exponens illud Joan. 7, 39: *Nondum erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus*) ait: *Quomodo hoc intelligitur nisi quod illi datio Spiritus vel missio futura erat qualis nunquam ante fuerat? Non enim antea nulla erat, sed non talis erat.* Ergo videtur quod post incarnationem plenior fuerit.

Solutio. Respondeo dicendum, quod de missione possumus loqui dupliciter: vel ex parte ipsius mittentis, et sic cum apud ipsum nulla sit transmutatio, aequalis fit missio in omni tempore; nisi forte secundum praedeterminationem sapientiae et praescientiae suae, secundum quod praordinavit sine sui mutatione, secundum diversas congruitates temporum, aliquid uno tempore facere, et non alio: vel ex parte eorum ad quos fit missio; et sic illi

qui magis sunt parati ad perceptionem gratiae, plenior gratiam consequuntur.

Dicendum igitur, quod quia per adventum Christi remotum est obstaculum antiquae damnationis, totum humanum genus effectum est paratius ad perceptionem gratiae quam ante: tum propter solutionem pretii, et victoriam diaboli; tum etiam propter doctrinam Christi, per quam clarius nobis innotescunt divina. Et ideo, loquendo communiter, plenior facta est missio post incarnationem quam ante, quia de plenitudine ejus omnes accepimus. Sed verum est quod ad aliquas speciales personas est in veteri Testamento plenissima facta missio secundum perfectionem virtutis; et ipsi tamen de plenitudine Christi acceperunt, in quantum in fide mediatoris salvati sunt, secundum Augustinum (lib. de peccato origin. sive de Gratia Christi).

Ad primum igitur dicendum, quod illa ratio procedit ex parte ipsius mittentis, qui, quantum in se est, semper aequaliter se habet ad gratiam conferendam.

Ad secundum dicendum, quod sancti veteris Testamenti dupliciter possunt considerari: vel quantum ad gratiam personalem, et sic per fidem Mediatoris consecuti sunt gratiam aequae plenam his qui sunt in novo Testamento et multis plus et multis minus; vel secundum statum naturae illius temporis, et sic cum adhuc continerentur obnoxii divinae sententiae pro peccato primi parentis, nondum soluto pretio, erat in eis aliquid impedimentum, ut non ad eos ita plena missio fieret, sicut fit in novo Testamento etiam per translationem in gloriam, in qua omnis perfectio naturae amovetur.

ARTICULUS III.

Utrum per missionem invisibilem efficiatur sine simus in hoc mundo.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quod per missionem invisibilem efficiatur quod non in hoc mundo simus. Qui enim est in caelis, non est in mundo. Sed Apostolus in persona omnium sanctorum dicit, Phil. 5, 20: *Nostra conversatio in caelis est.* Ergo videtur quod sancti ad quos sit missio, non sint in mundo.

2. Item, Augustinus (Bernardus in tract. de praeepto et dispensatione, circa finem) dicit, quod anima verius est ubi amat, quam ubi est. Sed esse essentialiter in aliquo, est verissimus modus essendi in eo. Ergo sancti essentialiter sunt in caelestibus, quae amant.

3. Praeterea, cum anima fit substantia incorporalis, non determinatur ad locum nisi per accedens. Ibi ergo erit anima essentialiter ubi est per accedens. Sed in suo objecto est anima per accedens sicut in sua materia. Ergo essentialiter est ubi est suum objectum.

4. Praeterea, nos dicimus Angelos esse in aliquo loco, propter hoc quod ibi operantur. Sed operatio animae est circa objectum. Ergo anima essentialiter est ubi est suum objectum.

Contra, forma nunquam excedit id cuius est forma. Sed anima est forma essentialis corporis. Ergo non est essentialiter nisi ubi est corpus. Corpus autem nunquam est extra mundum, quamdiu vivimus. Ergo missio invisibilis non facit nos in hoc mundo non esse.

Solutio. Respondeo dicendum, quod anima nostra comparatur ad duo: scilicet ad corpus, cui dat esse substantiale. Et quod etiam ipsa est; non enim est aliud animae esse quam hoc quod corpori dat, ut supra dictum est, dist. 8, quaest. 5, art. 2. Comparatur etiam ad objectum suum, a quo recipit esse secundum perfectionem secundam, quod est esse accidentale. Et ideo anima essentialiter est ubi est corpus suum ad quod habet essentialem relationem. Ubi autem est objectum suum, non est essentialiter, sed solum per quamdam conformitatem: prout dicitur quod scientia est assimilatio scientis ad rem seitam.

Et hoc modo intelligitur quod dicitur in littera: *Secundum quod aliquod aeternum mente percipimus, non in hoc mundo sumus*; quia non conformatur affectus noster et intellectus mundanis rebus et caducis, sed caelestibus et aeternis; et sic etiam intelligendum est quod Apostolus dicit (loc. cit.): *Nostra conversatio in caelis est.*

Unde patet responsio ad primum.

Ad secundum dicendum, quod quamvis esse substantiale animae sit in conjunctione ad corpus, tamen tota nobilitas ipsius est, secundum quod per actus suos nobilissimos suis perfectionibus conjungitur. Et ideo Augustinus dicit animam verius esse ubi amat, quia ibi est secundum suum nobilissimum esse, quod est secundum perfectionem ultimam.

Ad tertium dicendum, quod locus non convenit animae nisi per accedens: tamen ad hoc quod in loco essentialiter esse deatur, oportet quod etiam essentialiter conjungatur ei, ratione cuius sibi locus attribuitur. Sed anima non conjungitur objecto suo essentialiter, sed tantum secundum similitudinem ipsius receptam in anima: quia lapis non est in anima, sed species lapidis, secundum Philosophum (5 de Anim., text. 58): cui etiam speciei, sive intentioni, conjungitur anima, non quantum ad esse primum, quod est substantiale, sed quantum ad esse secundum, quod est esse accidentale. Et ideo ratione objecti sui non dicitur anima essentialiter esse in loco.

Ad quartum dicendum, quod operatio Angelis in res corporales est operatio activa; et ideo oportet quod per virtutem suam, quae non separatur ab essentia sua, conjungatur corpori in quod operatur, sicut motor mobili. Sed operatio animae intellectuales in rem quam cognoscit et diligit, est operatio

non activa, sed receptiva; et ideo non oportet quod conjungatur ei essentialiter, sed quod intentio illius recipiatur in ipsa anima.

Expositio secundae partis textus.

Secundum quam etiam missus posset dici, quia ex hoc ipso quod Filius a Patre est, convenientiam habet ut ab eo mittatur, ut missio non secundum actum missionis intelligatur, sed secundum aptitudinem ad missionem.

Et tunc unicuique mittitur, cum a quoquam cognoscitur. Hoc intelligendum est non tantum de cognitione speculative, sed quae est etiam quodammodo experimentalis; quod ostendit hoc quod sequitur: *Atque percipitur*, quod proprie experientiam in dono percipit demonstrat. Dicitur autem anima rationalis in Deum proficiens quantum ad statum viae, perfecta in Deo quantum ad statum patriae, ubi utraque missio complebitur propter perfectam cognitionem et perfectum amorem.

Quomodo quotidie mittitur ad sanctos. Non quod ei qui gratiam habet, quotidie missio fiat: sed per hoc ostenditur nullum tempus esse determinatum missioni Spiritus sancti vel Filii, ad quod divina liberalitas coarctetur (1).

Pater enim est... principium totius divinitatis. Hoc potest exponi dupliciter. Primo ut in totalitate deitatis perfectio designetur; et sic principium totius deitatis Pater dicitur, in quantum est principium Filii, in quo est perfecta deitas. Sed hoc intentioni Augustini non competit: quia per hunc modum etiam Filius totius divinitatis principium diceretur; quia Spiritus sanctus, cuius est principium, perfectam divinitatem habet. Unde melius exponitur ut designetur totalitas divinarum personarum quantum ad numerum; ut sic intelligatur principium totius divinitatis, quia in omnibus personis divinis ipse est principium, non quod sui principium sit, sicut et fundamentum dicitur principium totius domus, quamvis non sui ipsius. Ideo vero melius dicitur principium deitatis quam divinitatis, quia divinum a Deo denominatur; unde divinitas importat participatam deitatem et non per essentiam, qualiter in Deo est.

(1) Al. coarctetur.

DISTINCTIO XVI.

De missione Spiritus sancti, quae fit duobus modis, visibiliter et invisibiliter.

Nunc de Spiritu sancto videndum est, praeter illam ineffabilem et aeternam processionem, qua procedit a Patre et Filio, et non a seipso, quae sit ejus temporalis processio, quae dicitur missio sive datio. Ad quod dicimus, quod sicut Filius duobus modis dicitur mitti: uno quo visibiliter apparuit; altero quo invisibiliter eandem mentibus percipitur: ita et Spiritus sanctus a Patre et Filio ac seipso duobus modis procedere, sive mitti, sive dari dicitur: uno visibiliter, altero invisibiliter. Datus enim est visibilis creaturae demonstratione, sicut in die Pentecostes, aliisque vicibus; et datur quotidie invisibiliter illabendo mentibus fidelium.

Prius de illo modo missionis qui fit visibiliter.

Et primo agamus de illo missionis modo qui fit visibiliter

specie. De hoc Augustinus (in 2 lib. de Trin., cap. 5) ita ait: « In promptu est intelligere de Spiritu sancto, cur missus ipse dicitur. Facta est enim quaedam creaturae species ex tempore, in qua visibiliter ostenderetur Spiritus sanctus, sive cum in ipsum Dominum corporali specie columbae descendit (Matth. 3), sive cum in die Pentecostes factus est subitus de caelo sonus, quasi ferretur flatus vehemens, et visae sunt illis linguae divise, sicut ignis, qui et inserti super singulos eorum (Act. 2). Haec operatio visibiliter expressa, et oculis oblati mortalibus, missio Spiritus sancti dicta est: non ut apparet eis ipsa substantia, quae et ipse invisibilis et incommutabilis est, sicut Pater et Filius; sed ut exterioribus visis, corda hominum commota, a temporali manifestatione venientes ad occultam aeternitatem semper praesentis converterentur. » Ecce his verbis aperit Augustinus illum modum missionis qui visibiliter exhibetur: cum tamen ipse Spiritus in sui natura non vileatur. Qui nec in illis creaturis magis erat, quam in aliis, sed ad aliud. In

illis enim erat, ut per eas ad homines veniens, ostenderetur esse in illis ad quos creaturae illae veniant. Non enim Spiritus sanctus temporaliter motu venit vel descendit in homines; sed per temporalem motum creaturae significata est spiritualis et invisibilis Spiritus sancti infusio. Et, ut apertius dicam per illum modum missionis Spiritus sancti corporaliter exhibitum monstrata est spiritualis et interior missio Spiritus sancti, sive donatio, de qua agendum est.

Cum Filius sit minor Patre secundum formam creatam in qua apparuit, cur non et Spiritus sanctus similiter.

Sed prius quaerendum est, cum Filius dicatur minor Patre secundum missionem, qua in forma creata apparuit, cur Spiritus sanctus non dicatur similiter minor Patre, cum in forma creata apparuerit. Nam de Filio, quod minor sit secundum formam qua missus apparuit, aperte ostendit Augustinus (in 4 lib. de Trinit., cap. 19) dicens: « Missi Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege (Galat. 4, 4) usque adeo parvum, ut factum; itaque eo missum quo factum. » Praeterea: ergo factum minorem, et intantum minorem in quantum factum, et intantum factum in quantum missum. » Eece habes quia Filius, in quantum est missus, id est factus, minor est Patre. Cur ergo Spiritus sanctus non dicatur minor Patre, cum et ipse creaturam assumpsit, in qua apparuit? Quia aliter Spiritus sanctus assumptus creaturam in qua apparuit, aliter Filius. Nam Filius accepit per unionem, Spiritus vero non. Filius enim accepit hominem ita ut fieret homo; Spiritus vero sanctus non ita accepit columbam ut fieret columba. De hoc Augustinus (in 2 lib. de Trinit., cap. 6) ita ait: « Ideo nusquam scriptum est quod Deus Pater major sit Spiritu sancto, vel Spiritus sanctus minor Patre, quia non sic est assumpta creatura in qua apparet Spiritus sanctus, sicut assumptus est Filius hominis, in qua forma, ipsius Dei Verbi persona praesentaretur, non ut haberet Verbum Dei sicut alii sancti sapientis, sed quod ipsum Verbum erat. Aliud est enim Verbum in carne, aliud Verbum caro, id est, aliud est Verbum in homine, aliud est Verbum homo. Caro enim pro homine posita est in eo quod ait (Joan. 1, 14): Verbum caro factum est. Non ergo sic assumpta est creatura in qua apparuit Spiritus sanctus, sicut assumpta est caro illa et humana forma ex virgine Maria. Non enim columbam, vel illum flatum, vel illum ignem beatificavit, sibi que in unitatem personae coniunxit Spiritus sanctus in aeternum. » Aperte ex praedictis ostensum est, secundum quod Filius minor dicatur Patre, et quare Filius dicatur minor, et non Spiritus sanctus.

Quod Filius, sicut in quod homo factus est, non modo Patre sed Spiritu sancto, et etiam seipso minor est.

Notandum autem, quod Filius, secundum quod homo factus est, non tantum Patre sed Spiritu sancto, et etiam seipso minor dicatur. Et quod etiam seipso minor dicatur, secundum formam servi, Augustinus ostendit (in 1 lib. de Trinit., cap.

Divisio textus.

Postquam determinavit de processione temporalis Spiritus sancti in communi, hic descendit ad speciales modos missionis, et dividit in partes duas: in prima determinat de missione visibili; in secunda de invisibili. 17 distinct., ibi: *Jam nunc accedamus ad assignandum missionem Spiritus sancti qua invisibiliter mittitur in corda fidelium.* Prima in duas: in prima distinguit duos modos processionis temporalis Spiritus sancti; in secunda ostendit differentiam ipsius ad visibilem missionem Filii, ibi: *Sed prius quaerendum est.* Et haec in duas: in prima, ostendit differentiam per hoc quod Filius secundum visibilem missionem minor Patre dicatur, non autem Spiritu sancto; in secunda ex consequenti ostendit alium modum quo Pater major Filio dici potest, quam propter missionem visibilem, ibi: *Hilarius autem videtur dicere, quod Pater major sit Filio, nec tamen Filius mi-*

7, 8 et 9) dicens: « Erraverunt homines ea quae de Christo secundum hominem dicta sunt, ad ejus substantiam, quae sempiterna est, transferentes: sicut illud quod ipse Dominus ait (Joan. 14, 28): Pater major me est; quod propter formam servi Veritas dicit: secundum quem modum etiam seipso minor est Filius: quomodo enim non etiam seipso minor est factus qui seipsum examinavit, formam servi accepit? Non enim sic accepit formam servi ut formam Dei amitteret, in qua erat aequalis Patri. In forma Dei unigenitus Patris est aequalis Patri, in forma servi etiam seipso minor est. Non ergo immerito Scriptura dicit utrumque, scilicet licet et aequalem Patri Filium, et Patrem majorem Filio. Illud enim propter Dei formam, hoc autem propter formam servi intelligitur. » De hoc eodem (in lib. 2 de Trinit., cap. 1) ait: « Dei Filius aequalis est Patri secundum Dei formam in qua est, et minor Patre secundum formam servi quam accepit: in qua non modo Patre, sed etiam Spiritu sancto, nec hoc tantum, sed etiam seipso minor inventus est; propter quam, ut idem ait (in lib. contra Maximinum (1), epist. 66): hic etiam non tantum Patre sed etiam seipso, Spirituque sancto minor factus est, et etiam minorem est paulo minus ab Angelis (Psal. 8). Est ergo Dei Filius (ut ipse ait in 2 lib. de Trinit., cap. 7) Dei Patri natura aequalis, habitus minor, id est in forma servi quam accepit. His auctoritatibus aperte ostenditur Filium secundum formam servi minor Patre et seipso et Spiritu sancto.

Hilarius aliter dicit, scilicet quod Pater sit major, nec Filius tamen minor.

Hilarius autem dicere videtur, quod Pater sit major Filio, nec tamen Filius sit minor Patre. Pater enim dicitur major propter auctoritatem, quia in eo est auctoritas generationis, secundum quam ipse Filius dicit (Joan. 14, 28): « Pater major me est; » et Apostolus (Philipp. 2, 9): « Donavit ei nomen quod est super omne nomen. » Cum ergo ait: « Pater major me est; » hoc est ac si diceret: Donavit mihi nomen: « Si ergo (inquit Hilarius in lib. 9 de Trinit., post 2° med.) donavit auctoritate Pater major est, numerat per doni confessionem Filius minor est? Major itaque donans est; sed minor jam non est nisi enim esse donatur; ait enim (Joan. 10, 50): Ego et Pater unum sumus. Si non hoc donatur Jesu, ut confitendus sit in gloria Dei Patris, minor Patre est. Si autem in eadem gloria ei donatur esse quae Pater est, habet et in donantis auctoritate, quia major est, et in donati confessione quia unum sumus. Major itaque Pater Filio est, et plane major, cui tantum donat esse quantum est ipse eius inaccessibilis imaginem sacramento nativitas impartit, quem ex se in forma sua generat. » Audisti, lector, quod super hoc dicit Hilarius, cuius verba ubicumque occurrerint, diligenter nota, pieque intellige.

(1) In Epistola ad Maximinum, scilicet Epist. 66, quae Maximo Medico reus ad Ecclesiam ab haereticis converso suam conversionem gratulatur (see edit. P. Nicola).

nor Patre. Circa primum duo facit: primo ostendit quod Filius propter missionem visibilem minor Patre dicatur, non autem Spiritu sancto; secundo ostendit quod propter eandem visibilem missionem Filius seipso et Spiritu sancto minor dici potest, ibi: *Notandum autem, quod Filius, secundum quod homo factus est, non tantum Patre, sed Spiritu sancto, et etiam seipso minor dicatur.*

QUAESTIO I.

Ad intellectum hujus partis quatuor quaeruntur: 1.º de ipsa missione visibili secundum se; 2.º ad quod fieri debeat; 3.º quibus speciebus; 4.º per quos missio visibilis administrata sit.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum missio visibilis conveniat divinae personae.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod

missio visibilis divinae personae non competat. Missio enim est, ut prius dictum est, dist. 13, quod 1, art. 1, secundum quod divina persona aliquo novo modo est in aliquo quo prius non fuit. Sed in nulla creatura visibili potest esse aliquo modo quo prius non fuerit; est enim in omnibus creaturis essentialiter, potentialiter, praesentialiter; et praeter hoc est in sanctis mentibus per gratiam, quo modo in aliquo visibili corpore esse non potest. Ergo videtur quod missio visibilis non possit esse.

2. Si dicitur, quod esse in illis creaturis visibilibus alio modo est, quia sicut in signo; contra, omnium effectus representant causam est signum illius quo in ipsam potest deveniri. Sed omnes creaturae representant ipsum Deum tamquam causam per imaginem vel vestigium. Ergo secundum hoc in omnibus creaturis mittitur visibiliter, nec alio modo erit in illis visibilibus creaturis, in quibus mitti dicitur, quam prius.

3. Praeterea, ratio sacramenti est quod in ipso sit Deus sicut in signo visibili. Si igitur propter hoc dicitur visibiliter mitti, quia in rebus visibilibus est, sicut in signis; tunc illae res essent sacramenta, et in omnibus sacramentis esset missio visibilis.

4. Praeterea, Augustinus dicit in littera, quod ex hoc Spiritus sanctus visibiliter mitti dicitur, quod facta est quaedam species creaturae ex tempore, in qua visibiliter ostenderetur. Sed in apparitionibus veteris Testamenti in visibilibus creaturis ostendebantur divinae personae, sicut ipsi Abraham, Genes. 18. Ergo secundum hoc videtur quod missio visibilis non sit aliud quam apparitio.

5. Si dicatur, quod missio visibilis ostendit missionem invisibilem, quod non facit apparitio; contra, per missionem invisibilem efficitur aliquis dignus Dei amore: *Sed nemo scit utrum amore vel odio dignus sit*, Eccl. 9, 1, nec videtur hoc utile scire, quia alias non esset ita homini occultatum. Ergo videtur quod nulla visibilis apparitio fiat ad missionis interioris manifestationem.

6. Praeterea, nihil potest manifestari per aliquid, nisi sufficienter illud ducat in ipsum. Sed nulla creatura visibilis ducit sufficienter in cognitionem gratiae invisibilis. Ergo videtur quod invisibilis missio per visibiles species non manifestetur.

Solutio. Respondet dicendum, quod sicut processio temporalis non est alia quam processio aeterna essentialiter, sed addit aliquem respectum ad effectum temporalem; ita etiam missio visibilis non est alia essentialiter ab invisibili missione Spiritus sancti, sed addit solam rationem manifestationis per visibile signum.

Ad rationem ergo visibilis missionis Spiritus sancti tria concurrunt, scilicet quod missus sit ab aliquo; et quod sit in alio secundum aliquem specialem modum, et quod utrumque istorum per aliquod visibile signum ostendatur, ratione cujus tota missio visibilis dicitur.

Ad primum ergo dicendum, quod illa visibilis creatura, secundum quam missio dicitur visibilis, aliter se habet in missione visibili Filii, et in missione visibili Spiritus sancti. Quia in missione Filii se habet non solum ut per quod vel in quo ostenditur missio, sed etiam ut ad quod fit missio; quia naturam humanam visibilem assumpsit in unitate personae; secundum quam assumptionem visibiliter in carnem mitti dicitur. Et ideo in ipsa

S. Th. Opera omnia. V. 6.

natura visibili quodam novo modo per carnem (1) existit, scilicet per unionem non tantum in anima, sed etiam in corpore. At in missione visibili Spiritus sancti illa creatura visibilis non se habet ut ad quod fit missio; sed solum ut ostendens missionem invisibilem factam in aliquo; et ideo non oportet quod in illa creatura visibili sit novo modo nisi sicut in signo; sed est novo modo in eo ad quem fit missio.

Ad secundum dicendum, quod quamvis omnis creatura significet Deum esse et bonitatem ipsius; non tamen significat ipsum esse per gratiam in aliquo nisi ad hoc specialiter instituitur, sicut illae creaturae visibiles ad hoc specialiter factae sunt, ut in eis praesentia Spiritus sancti insinuetur.

Ad tertium dicendum, quod per sacramenta significatur praesentia divinae inhabitationis, sicut in signis instituitur, non ad tempus, sed semper. Sed illae creaturae visibiles non fuerunt institutae ut significarent gratiam divinae inhabitationis semper, sed solum in illo tempore determinato; et ideo non est simile. Vel aliter dicendum, et melius, quod sacramenta veteris legis significabant quidem gratiam afflaturam, sed non praesentem, eo quod in eis gratia non conferebatur. Sacramenta vero novae legis non tantum sunt signa, sed etiam causae quodammodo; et ideo non significant gratiam ut jam habitam, sed ut per sacramenta induendam. Sed illae species sunt tantum signa praesentis gratiae et non causae, sicut patet quod circa Christum, ad quem visibilis missio facta est, nihil gratiae invisibilis effectum est. Unde etiam omnes ad quos missio visibilis facta est, gratiam habent; non autem omnes quibus sacramenta conferuntur, gratiam suscipiunt, quia causalitas sacramentorum impeditur: significant enim gratiam, non ut existentem, sed ut eausandam quodammodo per ipsa.

Ad quartum dicendum, quod missio visibilis includit in se apparitionem, et super hoc aliquid addit, scilicet rationem missionis; quae in duobus consistit, ut dictum est, in corp. art. Unde de ratione apparitionis non est nisi quod aliquid divinum in signo visibili manifestetur, non autem quod manifestetur origo unius personae ab alia, nec inhabitatio secundum specialem modum essendi in eo cui fit apparitio, vel in aliquo alio, sicut patet in apparitione facta Abrahae; quamvis enim apparuerint tres ad manifestandum numerum personarum, tamen ordo unius personae, secundum quem est ab alio, in illo signo visibili non manifestabatur; et inde est quod apparitio potest Patri convenire, non autem missio visibilis.

Ad quintum dicendum, quod nullus per se potest scire utrum dignus sit odio vel amore; sed potest sibi divinitus propter aliquam utilitatem manifestari; et non solum sibi, sed aliis etiam; quia quod est uni utile, non est utile omnibus. Unde non oportet quod si uni reveletur, quod omnibus.

Ad sextum dicendum, quod quamvis una creatura visibilis non sufficiat ad hoc quod ducat in cognitionem invisibilis missionis, tamen ex sua novitate excitat videntes in admirationem et inquisitionem, et tunc inquirentibus per gratiam invisibilem et per doctrinam praedicatoris exterius potest missio invisibilis designata edoceri.

(1) *Al. omittitur per carnem.*

ARTICULUS II.

Utrum missio visibilis debeat fieri ad patres veteris Testamenti.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur etiam quod ad patres veteris Testamenti missio visibilis fieri debuerit. Missio enim visibilis est signum invisibilis missionis. Sed ad patres veteris Testamenti facta est missio invisibilis, ut supra dictum est, distinct. 13, qu. 3, art. 2. Ergo videtur quod etiam visibilis fieri debuerit.

2. Praeterea, constat quod gratia novi Testamenti est gratia plenitudinis, in quantum de plenitudine Christi omnes accipiunt. Si igitur ad illos de primitiva Ecclesia propter gratiae plenitudinem missio Spiritus sancti fiebat, videtur quod etiam ad omnes fideles fieri debuerit.

3. Praeterea, per visibiles missiones et visibilia signa, Apostoli notitiam fidei in multos diffuderunt, sicut dicitur Marci ult. *Illi autem profecti, praedicaverunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante sequentibus signis.* Sed sicut illi tenebantur ad praedicationem fidei, ita etiam et praclati nostri temporis. Ergo videtur quod ad eos etiam missio visibilis fieri debeat.

4. Praeterea, constat quod beata Virgo plenissimam gratiam habuit inter omnes puras creaturas. Si igitur missio visibilis fit ad ostendendum plenitudinem gratiae inhabitantis, videtur quod ad ipsam fieri debuerit missio specialis.

5. E contrario videtur quod ad Christum non debuit fieri missio. Missio enim visibilis est signum invisibilis missionis. Sed ad Christum nulla missio invisibilis Spiritus sancti facta est, nisi forte in principio suae conceptionis. Ergo videtur quod postmodum nulla missio visibilis ad eum fieri debuerit.

Solutio. Respondeo dicendum, quod sicut in missione invisibili Spiritus sancti ex plenitudine divini amoris redundat gratia in mentem, et per illum effectum gratiae accipitur cognitio illius personae divinae experimentalis ab ipso cui fit missio, ita in missione visibili attenditur alius gradus redundantis, in quantum scilicet gratia interior propter sui plenitudinem quodammodo redundat in visibilem ostensionem, per quam manifestatur inhabitatio divinae personae, non tantum ei cui fit missio, sed etiam aliis. Unde oportet quod ad missionem visibilem duo concurrant, scilicet quod sit gratiae plenitudo in illis ad quos fit missio, et ulterius quod plenitudo ordinetur ad alios, ut per aliquem modum gratia abundans redundet in eos: propter quod manifestatio gratiae interioris non tantum habenti, sed etiam aliis fit. Et ideo Christo primo, et postmodum Apostolis missio, visibilis scilicet, facta est, quia per eos plures gratia diffusa est, secundum quod per eos Ecclesia plantata est.

Ad primum igitur dicendum, quod quamvis aliqui patres veteris Testamenti gratiam plenissimam acceperint personalem, tamen quia nondum erat tempus gratiae, propter impedimentum originalis peccati, a quo nondum morte Christi natura humana remedia acceperat, ideo non debuit significari plenitudo gratiae ut praesens, sed tantum ut futura in apparitionibus et legalibus sacramentis. Vel ex alia parte non erat tunc tempus spiritualis propagationis, per quam spirituali modo di-

versae gentes in Dei cognitione regenerantur, sed carnali propagatione cultus divinus a patribus in filios procedebat: et ideo non debuit significari gratia per missionem visibilem, quae significat gratiam tendentem in alios.

Ad secundum dicendum, quod fideles primitivae Ecclesiae erant quasi semen quoddam spirituale per quos debuit pullulare fides in omnibus gentibus; et ideo ad eos visibilis missio facta est, ad ostendendum quod per eos plantanda erat Ecclesia in cognitione Dei per universum mundum.

Ad tertium dicendum, quod duplici ratione non oportet modo fieri missionem visibilem, sicut tunc: primo quia iste est naturalis ordo quod ex visibilibus in invisibilia veniatur. Unde primis tamquam adhuc rudibus in Dei cognitione signa visibilia ostendebantur; sed jam modo innotescente et publicata fide, sufficit cognitio in invisibilibus signis, quae sunt dona gratiarum mentibus infusa. Videmus enim aliquid proficere novae plantulae, quod postmodum sibi non adhibetur, quando ad perfectum venit. Alia ratio est, quia signa illa et visibiles missiones fuerunt quasi argumentum confirmans fidei veritatem. Illius autem cuius probatio semel perfecta est, non oportet probationem iterari; sed ex suppositione prioris probationis procedere. Ita etiam non oportet quod per nova signa modo fides probetur, sed per ea quae tunc facta sunt.

Ad quartum dicendum, quod inter alios qui fuerunt de primitiva Ecclesia, in die Pentecostes etiam beatae Virgini visibilis missio Spiritus sancti facta est. Sed quamvis singularem plenitudinem gratiae consecuta sit, tamen non fuit ad ipsam facta missio visibilis specialis: quia non ordinabatur gratia sua ad plantationem Ecclesiae per modum doctrinae et administrationis sacramentorum, sicut per Apostolos factum est. Unde Apostolus dicit 1 ad Timoth. 2, 12: *Mulierem in Ecclesia loqui non permittit.*

Ad quintum dicendum, quod missio visibilis ostendit missionem invisibilem non semper tunc fieri, sed sufficit si etiam prius facta fuerit. Quare autem tunc missio visibilis ad Christum facta sit, dicitur infra, art. seq.

ARTICULUS III.

Utrum missio visibilis fiat tantum in specie corporali.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quod missio visibilis non solum fiat in specie corporali. Est enim triplex missionis genus, scilicet corporalis, imaginaria et intellectualis, ut dicitur in Glossa Isidori (1). Per quamlibet autem harum potest fieri divinorum manifestatio. Ergo videtur quod sicut est missio aliqua quae fit secundum visionem intellectualem, scilicet per gratiam invisibilem, et aliqua quae fit secundum corporalem, scilicet secundum species corporales; ita etiam sit aliqua secundum visionem imaginariam per species imaginarias.

2. Praeterea, quanto aliquid nobilior est, tanto nobiliores proprietates habet. Sed nobilioribus proprietatibus creatura nobilior divinam bonitatem

(1) Sine nomine Isidori habetur super illud Isaiae 1: *Vitio Isuae filii Amos* etc. Sed colligitur ex Isidoro, lib. 7 Etymol. vel Originum, titulo de Prophetis (ex edit. P. Nicolai).

repraesentat. Ergo cum missio visibilis sit ad manifestandum divinas personas, videtur quod semper per creaturas nobilissimas fieri debet, ut per stellam vel aliquid huiusmodi, et non per columbam vel ignem.

3. Praeterea, Spiritus veritatis non deest aliqua fictio. Sed Spiritus sanctus est spiritus veritatis; ut dicitur Joan. 13. Ergo non deest quod per aliquas species, quibus non subsit rei veritas, appareat; et ita videtur quod columba illa, in qua apparuit, verum animal fuerit, et linguae et ignis, verae linguae et verus ignis. Quod non videtur; quia non comburebat ignis, et columba, peracto illo officio, reversa est in pristinam materiam, ut sancti dicunt. Et praeterea si essent verae res, non ducerent in aliud.

4. Praeterea, Spiritus sanctus unus est, ut dicitur 1 Corinth. 12, 13: *Uno spiritu potati sumus.* Sed signum debet respondere signato. Ergo videtur quod in uno tantum signo Spiritus sanctus apparere debuerit.

5. Praeterea, sicut Spiritus sanctus invisibiliter mittitur in mentem, ita et Filius; et per utramque missionem ordinatur aliquis ad plantationem Ecclesiae. Cum igitur missio visibilis ad hoc ostendendum facta sit, videtur quod sicut Spiritus sanctus visibilibus signis ad aliquos missus est, ita et Filius etiam sine hoc quod carnem assumpsit.

Solutio. Respondeo dicendum, quod, sicut dictum est, art. anteced., missio visibilis fit ad significandum plenitudinem gratiae redundantis in multos: propter quod manifestatio talis aliis etiam fit. Redundat autem gratia dupliciter, scilicet per instructionem, et per operationem, secundum quod se habet aliquo modo ille in quo est gratiae plenitudo, efficienter ad gratiam. Uterque autem modus redundantis fuit in Christo. Ipse enim per doctrinam suam nos in Dei cognitionem adduxit, ut dicitur Joan. 1, 18: *Unigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.* Ipse etiam gratiam dedit, in quantum Deus, effective, et in quantum homo, per modum meriti. Unde ad significandum redundantiā gratiae ipsius in nos per modum operationis, facta est missio visibilis ad ipsum in baptismo: quia tunc ipse nihil accipiens a baptismo, tactu suae mundissimae carnis vitam regenerantem contulit aquis, efficienter ut Deus, et meritorie ut homo. Et ideo in specie columbae facta est ad eum missio Spiritus sancti, ad significandum fecunditatem spiritualem: quia columba animal fecundissimum est. Propter quod etiam Pater apparuit in sono vocis naturalem filiationem ipsius protestans, dicens Matth. 17, 3: *Ille est Filius meus dilectus.* Ad cuius filiationis similitudinem per baptismalem gratiam in filios adoptionis regeneramur, ut dicitur Roman. 8, 29: *Quos praescivit, eos et praedestinavit conformes fieri imagini Filii eius.* Ad insinuandum vero redundantiā gratiae ex ipso in alios per modum doctrinae, apparuit Spiritus super ipsum in nube lucida, cuius est lumen spargere. Job 57, 2: *Nubes spargunt lumen suum.* In quo signatur effusio doctrinae per praedicationem, secundum Gregorium (lib. 17 Moral. cap. 22, al. 19). Et hoc in transfiguratione, ut dicitur Matth. 17, secundum Glossam Augustini (lib. Annot. in Job, cap. 37), et Bernardi (1). Et ideo cum vox

(1) Nicolai reponit Bedae: *et coll'git ait ex lib. 3 Bedae in Job cap. 6.*

Patris tunc super ipsum intonuit: *Ille est Filius meus dilectus*, additum est, *ipsum audite.* Unde patet quod non oportet fieri visibilem missionem ad Christum a principio conceptionis suae; sed tunc quando incepit ejus gratia in alios redundare. Similiter etiam Apostolis bis facta est visibilis missio Spiritus sancti. Primo ad insinuandum redundantiā gratiae ex ipsis per modum operationis, in administrationem sacramentorum, in specie flatus, ut legitur Joan. 20: unde et ibi dicitur, 23: *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt;* ut ostenderetur quia talis auctoritas non devenit in eos nisi ex influxu capitis, scilicet Christi. In Christum autem devenit immediate ab ipso Patre; et propter hoc in ipso significabatur haec auctoritas per volatum columbae desuper adveniens; in Apostolis autem per speciem flatus a Christo procedentis. Secundo facta est ad eos missio visibilis, ad insinuandum redundantiā per modum doctrinae; et hoc in die Pentecostes, ut legitur Actuum 2. Et ideo apparuit super eos in linguis igneis: *verbis ut essent profui, et caritate fervidi* (hymn. Ambr.) zelantes proximorum salutem.

Ad primum igitur dicendum, quod visio imaginaria dicitur proprie revelatio et non apparitio vel missio, et huiusmodi visiones Prophetis saepe factae sunt. In missione enim visibili ostenditur praesentia gratiae inhabitantis. Species autem quae est in imaginatione, non est necessario rei praesentis, sicut species quae est in sensu; et ideo per corporales species exteriori visioni subjectas, magis debet manifestari interior missio, quam per imaginarias.

Ad secundum dicendum, quod quamvis in nobilioribus creaturis divinae perfectionis similitudo, quo ad attributa essentialia, magis invenitur expressa; tamen quo ad exitum unitis personae ab alia, et quantum ad modum processionis donorum a Deo, et effectus ipsorum, potest etiam in ignobilioribus creaturis similitudo convenientior attendi, sicut fecunditas in columba et locutio in lingua, et hoc oportuit per missionem visibilem significari. Vel dicendum, secundum Dionysium (3 cap. cael. Hierar.), quod inferiores creaturae eo ipso quo magis distant a participatione divinarum personarum, convenientius per ea divina manifestantur vel significantur; quia non potest ex hoc aliquis error provenire propter manifestam distantiam eorum a divinis; qui error posset contingere, si per nobiles creaturas divina significarentur: de facili enim posset aliquis errare, credens aliquod numen esse in stella, vel in aliqua nobiliori creatura.

Ad tertium dicendum, quod columba illa non fuit verum et naturale animal, sed tantum similitudo columbae visibiliter ostensa in aliqua materia ad hoc praeparata. Unde etiam peracto officio in pristinam materiam est reversa. Nec fuit ibi aliqua fictio, quia illa similitudo columbae non ostendebatur ad manifestandum aliquam veritatem in ipsa columba, sed ad manifestandas proprietates invisibilis missionis. Et ideo non fuit ibi falsitas signi, quia signatum respondebat signo, et res similitudini; sicut aliquis loquens per metaphoricās locutiones, non mentitur: non enim intendit sua locutione ducere in res quae per nomina significantur, sed magis in illas quarum illae res significatae per nomina similitudinem habent: similiter de igne.

Sed natura visibilis in qua Filius apparuit, assumebatur ad esse et non tantum ad signum; et ideo oportuit quod verum esse hominis haberet.

Ad quartum dicendum, quod species illae in quibus Spiritus sanctus apparuit, significant effectus Spiritus sancti, secundum quos Spiritus sanctus dicitur multiplex, quamvis substantialiter sit unus, ut dicitur Sap. 7. Et ideo secundum plures species apparuit et pluries. Sed quia natura visibilis, in qua Filius apparuit, assumpta est ad esse unum in persona Filii Dei; sicut est unum esse personae, ita est una tantum talis missio.

Ad ultimum dicendum, quod apparitio sub aliena specie, quae includitur in missione visibili, non competit nisi ei quod non habet speciem per quam corporaliter videri possit. Missio autem visibilis, ut dictum est, art. anteced., non debuit esse ante tempus gratiae. Tempus autem gratiae incepit, quando Filius Dei carnem assumpsit. Et quia inseparabiliter assumpti, ideo tempore quo convenit fieri visibilem missionem, semper habet speciem visibilem propriam, in qua videri potest. Unde nunquam competit sibi missio visibilis, nisi una quae est in natura assumptam. Quare autem Spiritus sanctus naturam non assumpsit in unitatem personae, quaeretur in 5, dist. 1, quaest. 2, art. 5.

ARTICULUS IV.

Utrum species missionis visibilis sint formatae ministerio Angelorum.

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quod illae species visibiles, ministerio Angelorum formatae non sint. Dicit enim Augustinus (3 de Trin., cap. 11), quod sermones Dei in novo Testamento non per Angelos, sed per ipsum Deum facti sunt. Ergo illa locutio, sive ille sonus qui in novo Testamento factus est, Matth. 17, 3: *Hic est Filius meus dilectus*, non est per Angelos formatus; et eadem ratio nec alia quae ad missionem pertinent visibilem.

2. Praeterea, corpori quod per Angelum formatur, unitur Angelus, sicut motor mobili. Si igitur illae species per Angelos formatae sunt, tunc sunt corpora assumpta ab Angelis. Ergo in eis non dicitur mitti divina persona, sed Angelus.

3. Item, sicut visibilis missio Filii facta est per corpus assumptum, ita missio visibilis Spiritus sancti per huiusmodi species. Sed corpus Christi assumptum, Angelis nullo modo formaverunt. Ergo nec species illas visibiles.

4. Contra, Gregorius 5 Moral. (1) loquens de illa voce, qua Pater respondit Filio: *Et clarificavi, et clarificabo*, Joan. 12, 28, ita dicit: *Nimirum de caelestibus loquens verba sua, quae ab hominibus audiri voluit, rationali administrante creatura formavit; et eadem ratio est de aliis*. Ergo videtur quod omnes administratae sunt per Angelos.

5. Item, secundum Dionysium (caelest. Hier., cap. 13), haec est lex Divinitatis, ut ultima a primis per media perficiantur. Sed Angeli sunt medii inter Deum et creaturam corporalem. Ergo videtur quod operationes quae fiunt in corporales creaturas, fiant ministerio Angelorum.

Solutio. Respondeo dicendum, quod in hoc est

(1) Ad marginem editi. Venetiae an. 1395, lib. 47, moral. cap. 2. Nicolai autem lib. 28, cap. 2.

duplex opinio. Quidam dicunt, quod in hoc differunt missiones novi Testamenti ab apparitionibus veteris Testamenti, quod apparitiones veteris Testamenti factae sunt per Angelos, ut sancti communiter volunt; missiones autem novi Testamenti factae sunt immediate per divinas personas. Quapropter in illis speciebus divinae personae mitti dicuntur; et non Angeli. Alii dicunt e contrario, quod utrumque Angelorum ministerio perfectum est. Videtur autem quod utrique quantum ad aliquid verum dicant. In utroque enim, scilicet apparitione veteris Testamenti et missione visibili, est duo considerare: scilicet illud quod exterius apparet, et aliquid quod interius efficitur vel factum signatur. Sed tamen diversimode, quia in apparitione veteris Testamenti illud exterius apprens non refertur ut signum ad illud quod interius est, sed ad aliquid aliud, sicut ad significandum Trinitatem, vel aliquid huiusmodi; unde illud quod interius est, nihil aliud est quam ipsa cognitio vel illuminatio animae de rebus quae per signa exteriora significantur. Et quia illuminationes divinae descendunt in nos, secundum Dionysium (cap. 4 et 5 caelest. Hierar.) per Angelos, ideo ministerio Angelorum in illis apparitionibus utrumque factum est, scilicet et quod exterius est, et quod interius; et ideo nullo modo est ibi missio divinae personae, quae tantum attenditur secundum immediatum effectum ipsius personae divinae. In missione autem visibili, illud quod exterius apparet, est signum eius quod interius est factum, vel tunc, vel prius; unde interius non ponitur tantum aliqua cognitio, sed aliquis effectus gratiae gratum facientis, qui est immediate a divina persona, ratione cuius divina persona mitti dicitur. Unde in missione visibili illud quod est interius, immediate sine ministerio Angelorum effectum est, propter quod ratio illius effectus persona divina mitti dicitur; sed quantum ad id quod est exterius, Angeli ministerium habent, ut Gregorius dicit (loc. cit.).

Ad primum igitur dicendum, quod Augustinus loquitur de sermone quem Filius Dei in corpore assumpto protulit, quem constat immediate a Deo esse prolatum.

Ad secundum dicendum, quod quamvis Angelus habeat operationem in creatura exteriori apparente, non tamen habet in effectu interiori; et ideo ratio ejus persona divina mitti dicitur. Nec est inconveniens ut persona divina simul, et Angelus mittatur.

Ad tertium dicendum, quod corpus assumptum est unitum ipsi personae divinae, unione ad unum esse personale. Unde non deest propter suam dignitatem ut non a Deo formaretur. Non autem similis ratio est in aliis.

Ad quartum dicendum, quod dictum Gregorii referendum est tantum ad illud quod exterius est, et non quantum ad interius significatum.

Ad quintum dicendum, quod dictum Dionysii (loc. cit.) habebat veritatem in effectibus qui a creatura possunt esse; non autem talis effectus est, gratia; et ideo quantum ad interius, quod est in missione visibili, Angeli non habent operationem, sed solum quantum ad exterius.

Expositio textus.

Sed etiam minoratus est paulo minus ab Angelis. Sed contra est quod dicitur in Glossa (interli-

neali) Hebr.: 3: *Natura humana, quam Filius Dei assumpsit, nihil melius est, nisi solus Deus*. — Sed dicendum, quod dicitur minoratus secundum quid, scilicet propter corporis passionem; non autem propter naturae assumptae inferioritatem, quantum ad illud individuum in quo est assumpta. Quamvis non universaliter sit verum de humana natura, quod Angelis non sit inferior.

Hilarius aliter dicere videtur. Videtur hoc esse impossibile; quia magis et minus relative dicuntur. Ergo si Pater est major, Filius est minor. — Ad quod quidam dicunt, quod Pater dicitur esse major Filio, quia plures habet notiones; nec tamen Filius est minor, quia una notio Patris, scilicet innascibilitas, non habet correspondentem notionem in Filio, ex qua Filius minor dici possit. Sed hoc nec proprietates locutionis admittit. Tum quia secundum relationes non attenditur aequalitas vel inaequalitas, ut infra, dist. 19, ex verbis Augustini habebitur. Tum quia ex pluribus proprietatibus nulla res major dicitur, sed ex majori quantitate. Est etiam praeter intentionem Hilarii, ut verba sequentia ostendunt. Et ideo aliter dicendum est, quod dans et recipiens possunt comparari dupliciter; vel quantum ad id quod datur, vel quantum ad rationem dationis. Si primo modo, sic dans aliquando invenitur eo majus cui dat, quando sci-

liet non tantum recipit recipiens quantum est ir dante; et aliquando aequale, quando tantumdem recipitur, sicut etiam in generatione univoca. Nunquam autem dans potest esse minus. Si autem consideretur secundo modo, sic dans ex eo quod dat, habet dignitatem quamdam, sed accipiens nullam imperfectionem habet ex hoc quod accipit, nisi imperfecte accipiat. Et ideo si comparemus Patrem ad Filium quantum ad id quod Filio a Patre datur, neque Pater major neque Filius minor dicitur. Si autem quantum ad rationem dationis, sic dignitas dantis Patri non subtrahitur, ratione cuius major dicitur, ut major magis sonet perfectionem dignitatis, quam comparisonem magnitudinis. Sed quia Filius perfecte recipit quidquid Pater habet, nulla minoratio sibi convenit; et ideo etiam nullum nomen minorationis Filio potest convenire. Et quamvis Patri attribuitur auctoritas a sanctis, tamen Filio non attribuitur subauctoritas, sed est per abusum loquentium praesumptum; et hoc sonant verba Hilarii dicentis (9 de Trinit., post med.) quod *major est donans, sed non est minor, cui unum esse donatur*.

Innascibilitatis imaginem. Sic expone: Cui, scilicet Filio, Pater impartit, id est dat, esse imaginem innascibilitatis, id est sui innascibilis; et hoc sacramento nativitatis, id est sacra et secreta nativitate.

DISTINCTIO XVII.

De missione Spiritus sancti, qua invisibiliter mittitur.

Jam nunc accedamus ad assignandum missionem Spiritus sancti, qua invisibiliter mittitur in corda fidelium. Nam ipse Spiritus sanctus, qui Deus est, ac tertius in Trinitate persona, ut supra ostensum est, dist. 16, a Patre et Filio ac seipso temporaliter procedit, id est mittitur, ac donatur fidelibus. Sed quae sit ista missio sive donatio, vel quomodo fiat considerandum est.

Praemittitur quiddam ad hanc extensionem necessarium, scilicet quod Spiritus est caritas, qua Deum diligimus et proximum.

Hoc autem ut intelligibilis doceri ac plenius perspicui valeat, praemittendum est quiddam ad hoc valde necessarium. Dictum quidem est supra, et sacris auctoritatibus ostensum, dist. 11, quod Spiritus sanctus amor est Patris et Filii, qui se invicem amant et nos. His autem addendum est, quod ipse idem Spiritus sanctus est amor, sive caritas, qua nos diligimus Deum et proximum; quae caritas cum ita est in nobis ut nos faciat diligere Deum ac proximum, tunc Spiritus sanctus dicitur mitti ac dari nobis; et qui diligit ipsam dilectionem qua diligit proximum, in eo ipso Deum diligit: quia ipsa dilectio Deus est, id est Spiritus sanctus.

Auctoritatibus ita esse confirmat.

Ne autem in re tanta aliquid de nostro influere videamur, sacris auctoritatibus, quod dictum est, corroboremus. De hoc autem Augustinus (in 8 lib. de Trinit., cap. 7) ait: « Qui proximum diligit, consequens est ut ipsam praecipue dilectionem diligat. Deus autem dilectio est. Consequens ergo est ut praecipue Deum diligat. » Item (in eodem, ibid.): « Deus dilectio est, ut ait Joannes Apostolus (Epist. 1, cap. 4): ut quid ergo imus, et currimus in sublimia caelorum et in ima terrarum, quarentes eum qui est apud nos, si nos velimus esse apud eum? Nemo dicit: non novi quid diligam. Diligat fratrem, et diligit eandem dilectionem. » Magis enim novum dilectionem qua diligit, quam fratrem quem diligit. Ecce jam potest notiore Deum habere quam fratrem: plane notiore, quia praesentior, quia interior, quia certior. Amplettere dilectionem Deum, et dilectione amplettere proximum. Ipsa est dilectio, quae omnes

« bonas Angelos et omnes Dei servos consociat vinculo sanctitatis. Quanto ergo sanctiores sumus, quanto a tumore superbiae inaniores, tanto sumus dilectione pleniores; et quo nisi Deo est plenus, qui plenus est dilectione? » His verbis satis ostendit Augustinus, quod dilectio ipsa, qua diligimus Deum, vel proximum, Deus est. Sed adhuc apertius (in eodem lib., cap. 8) subdit, dicens: « Dilectionem fratrem nam quantum commendat Joannes Apostolus 1 Epistola attendamus. Qui diligit (inquit cap. 2, 10) fratrem, in lumine manet, et scandalum in eo non est. Manifestum est quod iustitiae perfectionem in fratris dilectione posuerit. » Nam in quo scandalum non est, utique perfectus est. Et tamen videtur dilectionem Dei tacuisse: quod nunquam faceret, nisi quia in ipsa fraterna dilectione vult intelligi Deum. Apertissime enim in eadem Epistola paulo post dicit ita (cap. 4, 7): Dilectissimi, diligamus invicem, quia dilectio ex Deo est: et omnis qui diligit, ex Deo natus est, et cognovit Deum: qui non diligit non cognovit Deum, quia Deus dilectio est. Ita contextio satis aperte declarat eandem ipsam fratram dilectionem (nam fraterna dilectio est qua diligimus invicem) non solum ex Deo, sed etiam Deum esse, tanta auctoritate, Joannis scilicet, praedicari. Cum ergo de dilectione diligimus fratrem, de Deo diligimus fratrem: nec potest fieri ut eandem dilectionem non praecipue diligamus qua fratrem diligimus, quoniam Deus dilectio est. » Item: « Qui non diligit fratrem, non est in dilectione; et qui non est in dilectione, non est in Deo, quia Deus dilectio est. » Ecce apertissime dicit fratram dilectionem Deum esse.

Quod fraterna dilectio, cum sit Deus, non est Pater vel Filius, sed Spiritus sanctus tantum.

Cum autem fraterna dilectio sit Deus, nec Pater est nec Filius, sed tantum Spiritus sanctus, qui proprie in Trinitate dilectio vel caritas dicitur. Unde Augustinus (in lib. 15 de Trinit., cap. 19): « Si in donis Dei nihil majus est caritate, et nullum est majus donum Dei quam Spiritus sanctus; quid consequentius est quam ut ipse sit caritas, quae dicitur et Deus et ex Deo? ita enim ait Joan. (1 Epist. 4, 7): Diligite ex Deo est: et paulo post (vers. 8): Deus dilectio est; ubi manifestat eam se dixisse caritatem, vel dilectionem Domini, quam dixit ex Deo. Deus ergo ex Deo est dilectio. » Item (in eodem): « Joannes volens de hac re